

Mezi náhrobky, blázny a šicími stroji

Rakouská literatura v roce 2018

podle časopisu

iLiteratura.cz

iLiteratura.cz

DISKUSE

Rakouská literatura v roce 2018

| 26. 2. 2019 18:00 hod.

| Rakouské kulturní fórum v Praze

Jaká byla rakouská literatura v roce 2018
z českého pohledu?

O kterých dílech se nejvíce mluvilo a o kterých
by se mluvit mělo?

A jakým rakouským knihám se podařilo dostat
na český knižní trh?

Diskutují spisovatelka a čestná
spisovatelka města Graz pro rok
2018 **Radka Denemarková**, literární
vědkyně a germanistka **Dana Pfeiferová**
a překladatel a spisovatel **Radek Malý**.

Diskusi moderuje literární kritička
a překladatelka **Jitka Nešporová**.

OBSAH:

Mezi náhrobky, blázny a šicími stroji	5
Velmi křehké vztahy s umělou inteligencí	13
Životopis jako experiment	17
Hledání útočiště	21
Rakouská knižní cena 2018	24
Rakouská literatura v roce 2018. Souhrnný přehled	27

Brožurku sestavila Jitka Nešporová.

Mezi náhrobky, blázny a šicími stroji

Rakouská literatura v roce 2018

V březnu 2018 uplynulo 80 let od připojení Rakouska k nacistickému Německu, na podzim pak rovných 100 let od rozpadu monarchie. Reflektovala rakouská literatura tato výročí, nebo se spíše nechala strhnout ke komentářům na adresu soudobé Evropy? Tradiční přehled nejdiskutovnějších knižních titulů a událostí roku zve čtenáře do vylidněných alpských údolí i na chodby ponurých pečovatelských domů.

1348, 1618, 1848, 1918, 1938, 1948, 1968. Skutečnost, že osmičkové letopočty požívají v tuzemské historii výsadního postavení, si česká veřejnost v uplynulém roce připomínala takřka každý měsíc. Zvýšené pozornosti se přirozeně dostalo především 100. výročí založení republiky, řadu podnětů k historické reflexi ale zavdalo i kulaté půlstoletí od událostí pražského jara a následného obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy.

Jenže jak to vše souvisí s kulturním a především literárním životem v současném Rakousku, ptá se teď jistě netrpělivý čtenář. Necht' jej opětovný pohled na jednotlivé letopočty nenápadně upomene na to, že české dějiny s dějinami rakouskými, potažmo celoevropskými úzce souvisejí, ne-li přímo korespondují. Logicky tak byl i rakouský rok 2018 protkáán vzpomínáním na řadu významných, neřídka trpkých histo-

rických milníků včetně rozpadu monarchie a vzniku republiky, anšlusu Rakouska či studentské revolty v roce 1968. Mnohé z nich dopodrobna zmapovaly webové stránky projektu „Österreich100“.

O ZASLEPENOSTI MASY A BOLESTI JEDNOTLIVCE

Vybereme-li si ze zmíněných letopočtů rok 1918, stěží se vyhneme myšlenkám na symboličnost, kterou mu ve zpětném zrcátku dějin přisuzujeme. Na jeho počátku na kontinentě zuřila Velká válka a mnozí obyvatelé rozpadající se monarchie stále neochvějně věřili ve vítězství Ústředních mocností. Však si rakouský dramatik **Ödön von Horváth** z této zaslepenosti utahoval ještě o desetiletí později: Ve slavné hře *Povídky z Vídeňského lesa* (1931) trafikantka Valérie na rytmistrovo hořekování, že kdyby válka trvala jen o čtrnáct dní déle, býval by teď pobíral majorskou penzi, s potlačovanou ironií reaguje tvrzením, že kdyby válka trvala o čtrnáct dní déle, Rakousko by ji bývalo vyhrálo.

Ústřední mocnosti však nezvítězily, a tak mohlo záhy vzniknout samostatné Československo, samostatné Maďarsko a v neposlední řadě i samostatné, v hospodářských obtížích uvíznuvší Rakousko. A je to skutečně jen čirá náhoda, že o rovných sto let později, v období společenských nejistot, kdy v Evropě znovu slaví vítězství konzervativní, populistická a xenofobní hnutí a dobře cílená propaganda zmůže víc než holá fakta, se jednou z nejčtenějších knih roku stal titul zachycující obdobnou slepou důvěřivost a zaslepenost masy?

Řeč je o historickém románu *Unter der Drachenhaut* (Pod Dračí stěnou). Pravda, autor knihy **Arno Geiger** (nar. 1968) si vybral období na sklonku druhé světové války, jeho vykreslený poddanský úslužnost, strachu a z něj pramenící zbabělosti má však všeobecnou platnost a dá se vysledovat stejně tak v období první světové války jako v současnosti.

Protagonistou románu je třidvacetiletý voják Veit Kolbe, který na sklonku roku 1943 se štěstím unikne smrti v bitevní vřavě na východní frontě. Kvůli poranění nohy se smí vrátit na zotavenou do zázemí, alespoň tedy do doby, než jej vojenští lékaři opět prohlásí za bojeschopného. Válečnou horečkou schvácená Vídeň je však pro Veita příliš horkým soustem, a tak se před lživou propagandou, která zamlžuje zrak i jeho nejbližším, rozhodne ukrýt na venkově, konkrétně v poklidné, válkou zdánlivě nedotčené krajině u jezera Mondsee. Ponurou, dusivou válečnou mozaiku tvoří kromě vyličení Veitova pobytu v Mondsee též paralelně vyprávěný příběh dvojice milenců,

jakož i strádání židovského zubního technika Oskara Meyera a jeho rodiny, které do hlavního děje vstupují formou dopisů.

O přednostech románu, jehož se prodalo přes sto tisíc výtisků a loni coby jediný titul rakouské provenience pronikl do širší nominace na Německou knižní cenu, se pro iLiteraturu podrobněji rozepsala **Eva Vondálová** (zde na s. 21). K její recenzi lze dodat, že práva na překlad si už zajistilo mj. prestižní francouzské nakladatelství Gallimard, dále se chystají též překlady do nizozemštiny, italštiny, španělštiny a chorvatštiny.

O HUBOVÁNÍ OTCI A OBJEVOVÁNÍ NOVÉHO ŽIVOTA

Také další významný romanopisec, nesmlouvavý Korutanec Josef Winkler (nar. 1953), měl jako už mnohokrát nutkání zúčtovat s minulostí. Podnětem k dalšímu ostrému výpadu vůči vlastní domovině však nebylo jubileum anšlusu a oslav na náměstí Hrdinů, nýbrž nepříliš známý fakt z historie Winklerovy rodné vísky Kameringu. Na obecních polích za Kamingem bylo roku 1945 pohřbeno tělo fanatického esesáka a předního exekutora holocaustu v Polsku Odila Globocnika. Skutečnost, která Winklerovi zůstávala dlouhá léta utajena, ho přivádí k obrazu rodné vesnice bezmála hodující na rozpadajícím se těle válečného zločince, respektive vzkvétající na otrávené, zločinem nasáklé půdě. V širším záběru Winklerův „hněvivý maraton slov“ opětovně uhání k jazykově osobitě úvaze o rakouské, lokální i rodinné historii, v níž nad všemi ční postava autoritářského otce, jedné z konstant Winklerovy literární tvorby.

Textu s poněkud krkolomným názvem *Laß dich heimgeigen, Vater, oder Den Tod ins Herz mir schreibe* (Nech si vyčinit, otče, aneb Smrt mi do srdce vepiš) předcházela roku 2017 stejnojmenná divadelní hra zhotovená na zakázku pro Burgtheater. Její lehce přepracovaná knižní podoba se ihned po vydání dočkala řady pochvalných recenzí. Pětašedesátiletý Winkler byl mj. nominován na Rakouskou knižní cenu, a po zveřejnění pětice finalistů jej některá média dokonce pasovala na největšího favorita.

Porota nicméně upřednostnila jiného kandidáta – **Daniela Wissera** (nar. 1971), přesněji řečeno jeho román *Königin der Berge* (Královna hor) o boji čtyřicátníka Turina, postupně šířaného roztroušenou sklerózou, za důstojnou smrt. Té se Turin může dočkat jen ve Švýcarsku, kam jej ale manželka Irene odmítá odvézt. Nerudný vozičkář tak musí vsadit na svůj šarm a pokusit se pro plán získat některou z ošetřovatelek pečovatelského domu. Groteskní ro-

mán zpracovává téma smrti s humorem a nadsázkou, na vše však podle recenzentů současně dopadá stín osamělého člověka, čelícího skličující realitě nemoci.

Mezi neúspěšnými finalisty zůstala vedle Winklera i **Milena Michiko Flašarová** (nar. 1980), smutnit ale nemusí. Její novinka *Herr Katō spielt Familie* (Pan Katō hraje rodinu) se totiž i tak těšila dostatečné pozornosti a například deník *Die Presse* titul zařadil mezi třináctku nejlepších románů uplynulého roku. Z rakouských autorů se na tentýž „best of“ dostal už jen zmíněný bestseller Arna Geigera.

Podobně jako autorčin předchůzí, veleúspěšný román *Ich nannte ihn Krawatte* (Říkal jsem mu Kravata, 2012) přenáší i *Herr Katō* čtenáře ze středoevropského prostoru do exotických kulis současného Japonska. Čerstvý penzista pan Katō se během návštěvy hřbitova seznamuje s mladou ženou a je jí vtažen do světa neobvyklého byznysu, o jehož existenci neměl dříve nejmenší potuchy. Mie je herečka, nevystupuje však v divadle či před filmovými kamerami, nýbrž v obývacích pokojích a na svatbách, kde pro soukromé objednávatele představuje neexistující tetičky, smyšlené starší sestry, a dokonce i zesnulé dcery. Mie vidí v panu Katōvi potenciál a ten po prvotním váhání na její nabídku kývne, neboť věří, že jej spolupráce s hereckou agenturou vytrhne z ubíjející jednotvárnosti důchodu. Nová kratochvíle má navíc vítaný vedlejší efekt. Zatímco pan Katō v neustále nových rolích nahlíží do života cizích lidí, začíná znovu přemýšlet i o tom svém.

O UPOVÍDANÝCH NEBOŽTÍČICH A NAIVNÝCH MANAŽERECH

Pakliže pan Katō se na hřbitově pouze mihne, v nové próze **Roberta Seethalera** (nar. 1966) nazvané *Das Feld* (Pole) je hřbitov centrálním dějištěm. Slovo „pole“ z názvu románu odkazuje na skutečný akr zemědělské půdy, na němž nicméně později vznikl paulstadtský hřbitov. Na trouchnivější lavičku v pozapomenuté, nejstarší části hřbitova se pravidelně uchyluje starší muž, který se v úvodní, prolog suplující kapitole zabobírá myšlenkou, o čem by nejspíše vyprávěli všichni ti zesnulí, kteří tu leží pod náhrobními kameny, kdyby mohli mluvit. Seethaler to čtenářům prozrazuje, když ve zbývajících devěťadvaceti nenápadně propojených kapitolách postupně pouští ke slovu jednotlivé nebožtíky. Nechává je rekapitulovat jejich životy, vzpomínat na důležitá rozhodnutí, udílet rady, děkovat za krásné okamžiky, ale též litovat či lamentovat. Třebaže každý hlas představuje střípek mozaiky zobrazující život ve fiktivním městečku Paulstadt, tematicky se spletenec osudů rozplíná do mnoha směrů: od postavy

katolického faráře, který nachází mír v duši v neobvyklém činu, se vlákno táhne k výpovědi arabského zelináře a jeho zkušenosti s rasismem, od místního budižkničemu, odepzaného vášní k hracím automatům, se oklikou stácí až k portrétu pamětnice šoa.

Na Seethalera, který v roce 2014 slavil nebývalý úspěch s alpským románem *Celý život* (č. 2017), se v knihkupectvích ani tentokrát příliš neprášilo, neboť jeho novinka se ihned prodala na přední příčky žebříčku prodejnosti. Kritika byla sice místy zdrženlivější, i tak ale *Das Feld* patří ke komerčně nejúspěšnějším titulům uplynulého roku a práva na překlad se ihned prodala do deseti zemí. Dílčí úspěch navíc autor slavil i na stříbrném plátně: Jeho historický román *Trafikant* (2012, č. 2014) se totiž dočkal filmové adaptace s Brunem Ganzem v roli **Sigmunda Freuda**.

Značné haló, třebaže z poněkud odlišných důvodů, způsobil na trhu *Bot. Gespräche ohne Autor* (Bot. Rozhovor bez autora) štyrského provokatéra **Clemense J. Setze** (nar. 1982). Kniha, kterou na iLiteratuře podrobněji představila **Marie Voslášková** (zde na s. 13), je odvážným prohloubením autorovy už tak svérázné poetiky klamu. Vychází z osvědčeného konceptu knižních rozhovorů se slavnými osobnostmi, na otázky redaktorky **Angeliky Klammerové** však neodpovídal autor sám, nýbrž jeho deník. V něm tazatelka vždy s pomocí klíčových slov či prosté náhody našla „vhodnou“ odpověď. Výsledkem experimentu, který kritika vesměs přivítala s nadšením a uznalým pokýváním, je kniha zdánlivě nesouvisejících útržků myšlenek a poznámek, jež přesto leccos prozrazují nejen o Setzovi, ale i o moderní společnosti.

Štyrský Hradec je vůbec líhní pozoruhodných literárních talentů. Kromě Setze či **Valerie Fritschové** (nar. 1989) pochází z hlavního města Štyrska i čerstvá nositelka Rakouské knižní ceny za debut **Marie Gamlischegová** (nar. 1992). V oceněné románové prvotině *Alles was glänzt* (Všechno, co se třpytí), která si vysloužila též nominaci na Cenu aspekty za nejlepší německojazyčný debut, autorka zve do skomírajícího horského městečka na úpatí štolami prolezlé hory. Sesuv by měl pro údolí katastrofické následky, nečekanou ranou však už byla i novinová zpráva o hrozícím nebezpečí. Turisté se totiž od té doby oblasti vyhýbají a postupně z městečka mizí i původní obyvatelé. Ty zbývající přijíždí v rámci pokusu o revitalizaci zmobilizovat regionální manažer s tureckými kořeny Merih. Jeho plán přesídlit část obyvatel do vylištěného centra však stěží mohl připadnout na méně vhodnou dobu. V serpentinách nad městečkem totiž při autonehodě zemřel mladík Martin a jeho smrt na komunitu silně dolehla. Dává snad hora místním znamení, že

se něco chystá? Nejen na tuto otázku hledá čtenář odpověď ve společnosti čtveřice ústředních postav, k nimž kromě přesporního naivky Meriha patří též dementní starousedlík Welnsch, hospodská Susa a teenagerka Teresa.

O TRPKÝCH SBOHEM A STRATEGICKÝCH CHYBÁCH

Rok 2018 však nebyl pouze rokem nových příběhů, ale také loučení. V červnu zemřela populární autorka knih pro děti a mládež **Christine Nöstlingerová** (1936–2018). Držitelka Ceny Hanse Christiana Andersena (udělena roku 1984) a Ceny Astrid Lindgrenové (2003) publikovala pravidelně od sedmdesátých let a její bibliografie čítá přes sto knižních titulů. Některé z nich se dočkaly i filmového zpracování, naposledy roku 2016 životopisně laděný román *Maikäfer, flieg!* (1973, Leť, chroustet!). Ten zachycuje poslední okamžiky války v rozbombardované Vídni a předměstské vile záhy okupované ruskými osvoboditeli. V tuzemsku se autorčina tvorba začala objevovat až na konci osmdesátých let (*Róza, strážné strašidlo*) a především na přelomu milénia, kdy se jí soustavněji věnovala překladatelka **Hana Linhartová** (*Příhody malého Františka*, trojice knih o *Markétce* atd.). Zmíněný film mohli čeští diváci vidět na filmovém festivalu ve Zlíně, kde běžel pod názvem *Daleko od domova*.

Loučí se podle všeho i tradiční nakladatelská značka Deuticke, proti čemuž se otevřeným dopisem ohradila řada autorů, mezi nimi například **Radek Knapp**, **Paulus Hochgatterer** či **Dimitré Dinev**. Nakladatelství, jehož kořeny sahají až do sedmdesátých let 19. století a v němž svého času vycházely i spisy **Sigmunda Freuda** včetně *Výkladu snů* (1899), od roku 2004 funguje pod hlavičkou mnichovského Hanseru. Nyní, s plánovaným odchodem dlouholeté programové ředitelky Martiny Schmidtové do důchodu, má na konci roku 2019 zaniknout úplně. Jeho autoři by se měli přesunout pod vídeňské, taktéž Hanseru patřící nakladatelství Zsolnay, které už mnoho let imprint Deuticke fakticky spravuje. Vedení mateřského nakladatelství argumentuje tím, že sloučení, které je víceméně pouze administrativním aktem a nemělo by zasáhnout samotný program, posílí pozici Zsolnaye na trhu, rakouská spisovatelská obec naopak hovoří o „strategické chybě“ a „konci jedné nakladatelské éry“. Zatím se však nezdá, že by jejich slova představitele Hanseru obměkčila.

Mnohem větší radost dělá čtenářům a literárním vědcům berlínský Suhrkamp, který v roce 2017 zahájil vydávání sebraných spisů básničky, prozaičky a libretistky **Ingeborg Bachmannové** (1926–1973).

Tzv. salcburská edice (Salzburger Bachmann Edition), rozplánovaná do třiceti svazků, hodlá široké veřejnosti nabídnout odborníky redigovanou a komentářem opatřenou vydání autorčiných za života vydaných textů i dosud méně známých materiálů z pozůstalosti. Zvláštní důraz hodlá edice klást na korespondenci, z velké části veřejnosti dosud nepřístupnou.

První vlašťovku v tomto směru představuje loni vydaný svazek Bachmannové korespondence se západoněmeckým literárním rebellem **Hansem Magnusem Enzensbergerem** (nar. 1929). Kniha čítající 130 dopisů z let 1957 až 1972 zachycuje významnou část tvůrčího období obou autorů a současně též zásadní úsek poválečných literárních dějin včetně vzniku Enzensbergerova časopisu *Kursbuch*. Čtenáři korespondence poodhaluje leccos ze životů i myšlenkových pochodů obou básníků. Mezi řádky lze například vyčíst i to, že Bachmannová s Enzensbergerem spolu v létě roku 1959 patrně prožili krátký román.

O PÁNECH NA PLÁŽI A ŠICÍCH STROJÍCH

Na české kulturní scéně hrála rakouská literatura tradičně spíše roli tichého sekundanta. Za nejvýznamnější nakladatelský počin by bylo možné označit vydání trojice rozhlasových her Ingeborg Bachmannové, které pod souborným názvem *Zatmění země* připravila germanistka a autorčina dvorní překladatelka **Michaela Jacobsenová**.

Milým překvapením se bezesporu stalo české vydání vzpomínkové prózy *O sněhu dávných let* (*Vom Schnee der vergangenen Jahre*, 1979, přel. **Ludvík Havel**) literárního veterána **Aloise Brandstettera** (nar. 1938). Brandstetter v útlé knize povídek vybízí čtenáře k procházce obdobím vlastního dětství a dospívání na venkově, zvláštní pozornost přitom věnuje zimním, sněhem zavátým epizodám. Pro Brandstettera jde o vůbec první knižní překlad do češtiny.

Tentýž primát si loni připsal i vášnivý vypravěč a nadmíru plodný prozaik **Michael Köhlmeier** (nar. 1949). Jeho román *Dva pánové na pláži* (recenze **Jany Dušek Pražákové** zde na s. 17, orig. *Zwei Herren am Strand*, 2014), jež do češtiny převedla **Magdalena Štultcová**, mapuje křivky podivuhodného přátelství dvou zdánlivě zcela odlišných mužů, konzervativního politika Winstona Churchilla a rozjívěného, levicově smýšlejícího filmového komika Charlieho Chaplina. Oba mají jedno společné – trpí depresemi. A s těmi se v této fiktivní rekonstrukci jejich historicky doloženého přátelství rozhodnou společně bojovat.

V přesvědčení, že si rakouští tvůrci obzvláště potrpí na zobrazení nejrůznějších nemocí, neduhů a psychóz, ne-li rovnou sanatorií, ústavů a pečovatel-

ských domů – viz výše zmíněný román *Königin der Berge* či třeba Setzův monumentální špalík *Die Stunde zwischen Frau und Gitarre* (Hodina mezi ženou a kytarou, 2015) – loni české čtenáře utvrdil i nenápadný svazek *Stovka černých šicích strojů* (*Hundert schwarze Nähmaschinen*, 2017). Humorný román mladého slammera a hudebníka **Eliase Hirschla** (nar. 1994), který do češtiny přeložila **Viktorie Hanišová**, doprovází bezejmenného protagonistu chodbami chráněného obydlí pro psychicky choré, v němž mladík vykonává svou civilní službu, a podvrtně se ptá, kdo je tu vlastně blázen a kdo normální.

Autorská čtení, vděčný nástroj zprostředkování současné literatury, se odehrávala převážně v zavedeném rámci a pod patronátem Rakouského kulturního fóra či přidružených knihoven. Na knižní veletrh Svět knihy dorazil komiksový tvůrce a umělec zkratky **Nicolas Mahler** (nar. 1969), jemuž česky vyšlo hned několik titulů, naposledy roku 2016 *Večírek s Kantem* (*Partyspass mit Kant*, 2015). Nakladatelství Archa navíc disponuje právy i na autorův přepis **Bernhardova Světanápravce**, a tak o rakouském „existencialistovi humoru“ na tuzemském trhu jistě ještě uslyšíme. Kdoví, třeba se časem v překladu dočkáme i Mahlerovy ambiciózní komiksové adaptace **Proustova Hledání ztraceného času** (2017), o které se pro iLiteraturu roze-psala **Barbora Pýchová**.

Pražskému publiku se dále během roku představila **Julia Rabinowichová** (nar. 1970), hned do několika měst pak zavítaly **Karin Peschkaová** (nar. 1967) a mladá prozaička **Irene Diwiaková** (nar. 1991). Slavnostní nádech měla návštěva **Josefa Haslingera** (nar. 1955) na Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě. Jeho dokumentární román *Jáchymov* (2011, č. 2012) o českém hokejovém brankáři Bóžovi Modrém se totiž dočkal audioknižní podoby – text čte herec Miroslav Táborský – a právě na veletrhu byla nahrávka pokřtěna. V rámci open-air festivalu Literatura v parku pořádaném Pražským literárním domem autorů německého jazyka vystoupila **Petra Piuková** (nar. 1975).

© **Jakub Ehrenberger**, publikováno 9. 2. 2019

www.iliteratura.cz/Clanek/41131/rakouska-literatura-v-roce-2018

Velmi křehké vztahy s umělou inteligencí

Clemens J. Setz: Bot. Gespräch ohne Autor

Suhrkamp, Berlin, 2018, 167 s.

Nakladatelství si zřejmě představovalo celkem klasický knižní rozhovor s mírně výstředním spisovatelem. Spisovatelem se zálibou v alikvotním zpěvu, o němž se ví, že se zajímá o matematiku a vesmír, ve světě počítačových her je jako doma, sbírá bizarní historky a píše twitterovou poezii. Tedy něco mile potrhleho, snad lehce znepokojujícího, ale v mnohokrát vyzkoušeném, osvědčeném formátu. Jenže Clemens J. Setz překvapuje každým svým počinem. Proč by knižní rozhovor s ním měl být výjimkou?

Pokud můžeme věřit tomu, co **Clemens J. Setz** (nar. 1982) o vzniku knihy *Bot. Gespräch ohne Autor* (Bot. Rozhovor bez autora) sám říká, nakladatelství Suhrkamp jej oslovilo s návrhem vydat mu – po úspěšných románech, povídkovém svazku a sbírce básní – knižní rozhovor. Po několika pokusech se ale ukázalo, že autor na otázky redaktorky **Angeliky Klammer** zkrátka není schopen dostatečně zajíma-

vě odpovídat. A tak nakonec vyzkoušeli „nouzové“ řešení, Setz si totiž řadu let psal deník, který už v té době čítal na 1500 stránek plných nejrůznějších úvah, poznámek a postřehů. Nedaly by se odpovědi najít tam – ve spisovatelově „outsourcované duši“?

Vytvořili tedy následující pracovní metodu: zvolit klíčové slovo z otázky redaktorky, vyhledat jej (nebo jeho synonyma) v deníkovém dokumentu pomocí Ctrl + F a příslušnou pasáž uvést jako „odpověď“. A pokud se to nepodaří, vybrat pasáž zkrátka náhodným scrollováním. Výsledek může vypadat například takhle:

„Je jedno, do jaké země tě pozvou, / vždycky ten stejný rozviklaný stolek, / stejné uspořádání lampičky, sklenice s vodou / a nepočteného publika“¹ – jsou autorská čtení opravdu tak bezútěšná? Anebo literární besedy? Anebo všechno? Jedna Italka se mě po autorském čtení zeptala, jestli bych jí nemohl dát nějaký tip, její přítel je prý úplně jako já, takový napůl autista a zabývá se divnými projekty, ale jí už se to nelíbí, tak jak by ho mohla změnit. Nevěděl jsem. (18. 5. 2015, Dublin)

Setz se ve svém experimentu netají inspirací chatboty, zejména pak robotickým portrétem spisovatele **Philipa K. Dicka**. Tento android dokázal díky využití obrovského množství autentických Dickových textů a publikovaných rozhovorů překvapivě koherentně konverzovat a jeho „věrohodnost“ uváděla v úžas i lidi, kteří autora znali za jeho života. Setz se tedy domnívá, že „na základě textů lze z velké části zrekonstruovat duši“.

Zároveň je jasné, že to celé bere jako hru, jejíž výsledek skvěle ladí s jeho poetikou. I ve svých románech a povídkách si totiž rád pohrává sám se sebou jako s literární postavou i jako s objektem eventuálního literárněvědného zkoumání. Kromě toho má v oblíbě volné asociace a takzvané *non sequitur* výroky (výroky postrádající logiku a koherenci), což je přesně to, v co většinou ústí náhodně nalezené „odpovědi“ na otázky. Právě to je pro Setze typické: náhoda, mínění, zpochybňování všech a všeho, zejména vztahů – nakonec ale přece jen oproti vší pravděpodobnosti dochází k jakési komunikaci:

„A kdyby to skutečně byli andělé, kdo svět, udržuje v chodu“²...“ Líbí se vám představa užitečných nebo potměšilých bytostí, které zůstávají mimo náš dosah?

Na poště stála prázdná váha na balíky, která neustále ukazovala střídavě 0,00 kg a –0,02 kg, a já si samozřejmě představitel neviditelného anděla, který před námi se svou zápornou hmotností na ploše váhy poskakuje.

Každý čtenář starších Setzových děl zná spisovatelovu fantazii, která se nezastavuje před ničím: nachází fascinující poetiku na těch nejnečekanějších místech (jako jsou třeba ruiny Fukušimy pozorované pomocí Google Street View), ale také domýšlí do konce věci, jež většina z nás radši vytěšňuje a co nejrychleji zapomíná. Právě tato ohromná citlivost a schopnost neuhýbat před sebenepříjemnější, sebedivnější myšlenkou je možná v autorově díle tím nejcenějším. Zatímco my ostatní většinou v zájmu zachování (iluze) zdravého rozumu radši pouštíme různé zvrácenosti rychle z hlavy, Setz je důkladně zkoumá do všech důsledků. A tak třeba v souvislosti s jistými obzvlášť nechutnými pokusy na zvířatech píše: „(...) Všechny tyto experimenty mají za cíl snížení nákladů na chov těchto zvířat. – Po přečtení článku se mi znovu vrací myšlenka, že by mělo existovat jakési *Souostroví Gulag* našeho století o všech těchto místech, výzkumných stanicích, laboratořích, jatkách velkochovů. A že bych ho měl napsat já. Pak by můj život nebyl úplně zbytečný. (...) Ale fakt je samozřejmě i to, že **Solženicynovo** dílo nevedlo ke zrušení gulagů (...) Gulagy existují pořád a je jich čím dál víc, v nových barvách a převlecích. (...)“

Autor si nikdy nepředstavoval, že by jeho deníky jednoho dne mohly být publikovány jako celek, přesto si je nepsal jen pro sebe, ale pro potenciálního čtenáře – „možná pro nějakého boha literatury nebo tak“³. Díky tomu prý ani nebylo potřeba vybrané pasáže pro vydání upravovat. Stejně jako v jeho románech se můžeme i v zápiscích z deníku kochat Setzovým smyslem pro paradox („Při nekonečném množství paralelních vesmírů musí existovat i takový, který žádné paralelní vesmíry nemá. A to je pravděpodobně ten náš. Naprostý úlet.“). Vedle podobných ad absurdum dovedených úvah, obligátních záznamů snů, dojmů z četby a bizarních historek (jako je třeba ta o starostovi Braunau, který v 16. století přišel o život tak, že při útěku před požárem zakopl o vlastní dvoumetrový plnovous) se leccos dozvíme třeba i o Setzových cestách do Japonska, které vnímá jako úplně odlišnou realitu – sugestivně líčí, jak se v Japonsku náhle začal cítit jako v počítačové hře.

¹ Otázka se vztahuje k úryvku básně ze Setzovy knihy *Die Vogelstraustrompete*.

² Motiv z románu *Die StundezwischenFrauundGitarre*.

³ Uvedené citáty zazněly během autorských čtení v rámci veletrhu v Lipsku na jaře 2018.

Virtuálně a počítače vůbec v jeho světě hrají důležitou roli a tvoří naprosto přirozenou součást jeho života:

Je možné navázat důvěrný vztah se strojem?

Už několik let nepoužívám žádná hesla jako *ježka-tedrála1* nebo *NautiMyška*. Od té doby mám pocit, jako bych internetu říkal mnohem méně nežností. Dřív člověk takhle malá zaříkávadla, která nikdo jiný neznal, zadával s pocitem intimní komunikace. Dnes to za něj vyřizuje automatický program, generující randomizované a komplexní řetězce znaků, které je údajně těžší hackovat, jako např. velice pohodlný 1password od AgileBits. Od té doby zmizelo ze světa jedno malé ozubené kolečko soukromé poezie, takhle kratičká tajná poselství, která člověk předával takříkajíc sám sobě, někdy i několikrát za den. Hesla se vybírala podle principu „co rád vidím, co jsem schopen si tisíckrát opakovat“. Tučnáčiploutve321. TedŘveHlušec. Mňoukomnich. Ťululum_kočkulum. Malé samoúťechy, tajuplné a drahocenné, protože určené jedinému člověku. Hesla bývala refrénem písně provázející život. Často jsem si je v duchu přeříkával a něco se při tom vzedmulo.

Setzovo univerzum je iritující a fascinující zároveň. Při čtení mě potěšilo, že vedle nadsázky a myšlenkových experimentů autor z deníku vybral i několik pasáží, které seriózněji zachycují jeho názory a zkušenosti, například z nárazového zapojení do pomoci uprchlíkům na vídeňském nádraží. Zároveň kniha umožňuje dozvědět se trochu víc o pozadí některých motivů z autorovy tvorby – tak jako u mnoha dalších spisovatelů se ukazuje, že to, co zní jako naprostý výmysl, má často ke skutečnosti blíž, než by se kdo nadál.

Od začátku do konce knihu budou číst asi především fanoušci starších Setzových textů. Jinak je *Bot* ideální především pro náhodné otevírání ve chvílích, kdy máte náladu žasnout nad trochou precizně formulovaného, velmi chytrého podivna.

© Marie Voslářová, publikováno 31. 5. 2018

www.iliteratura.cz/Clanek/39989/setz-clemens-j-bot

Životopis jako experiment

Michael Köhlmeier: Dva pánové na pláži

Přel. Magdalena Štulcová, Archa, Zlín, 2018, 214 s.

Winston Churchill a Charlie Chaplin, hlavní postavy fascinující knihy **Michaela Köhlmeiera** nazvané *Dva pánové na pláži*, mají mezi sebou úmluvu, že pokud se jednomu z nich něco stane, všeho nechají být a přispěchají si na pomoc.

Winston Churchill a Charlie Chaplin – co mohou mít ti dva společného? V románu rakouského spisovatele **Michaela Köhlmeiera** (nar. 1949) je to kromě deprese především jejich pevné přátelství. Představme však nejprve blíže samotného autora: tento spisovatel a hudebník se narodil v roce 1949 ve vorarlberském Hardu u Bodamského jezera. Studoval politologii, germanistiku, matematiku a filozofii. Kromě psaní rozhlasových her a kratších povídek založil v sedmdesátých letech s **Reinholdem Bilgerim** úspěšné kabaretní duo. Od osmdesátých let se věnuje románové tvorbě, z níž zatím největší pozornost vyvolaly knihy *Abendland* (2007, Západ), *Madalyn* (2010, Madalyn), *Die Abenteuer des Joel Spazierers* (2013, Dobrodružství Joela Spazierera) a *Mädchen mit dem Fingerhut* (2016, Děvčátko s náprstkem).

Köhlmeier je známý též svými adaptacemi antických a biblických příběhů pro děti. V povídce *Idylle*

mit ertrinkendem Hund (2008, Idyla s tonoucím psem) zase zpracovává tragickou událost: jeho dcera, talentovaná spisovatelka **Paula Köhlmeier**, zahynula v jedenadvaceti letech při pádu z ruiny hradu Alt-Ems. Köhlmeier získal mnoho ocenění, z těch nejvýznamnějších uveďme Literární cenu Nadace Konrada Adenauera (2017). Román *Dva pánové na pláži* byl v roce 2014 nominován dokonce na Německou knižní cenu. Z děl úspěšného prozaika byl přeložen do češtiny jako první a lze očekávat, že překlady dalších Köhlmeierových knih budou následovat.

Autor, žijící napul ve vorarlberském Hohenemsu a ve Vídni, se nezřídka veřejně vyjadřuje k politickým a společenským otázkám. Mediální rozruch vyvolalo zkraye tohoto roku jeho vystoupení v Hofburgu v rámci akce k uctění památky zavražděných Židů, kde pranýřoval vládnoucí stranu – národoveckou FPÖ – za to, že pasováním se do role ochránce Židů zneužívá varování před silicím antisemitismem k šíření vlastní propagandy. Jeho řeč, přednesená i před kritizovanými poslanci, vyvolala u většiny publika nadšené ovace.

BOJ PROTI DEPRESI A HITLEROVI

Politikou se Köhlmeier zaobírá i v románu *Dva pánové na pláži*. Na ploše čtyřiačtyřiceti krátkých kapitol rozehrává příběh o přátelství jednoho z nejvýznamnějších evropských státníků Winstona Churchilla, který měl díky svému původu ty nejlepší předpoklady mířit vysoko, s jeho krajanem a nejproslulejším komikem všech dob Charliem Chaplinem, jemuž se v románu podařilo uniknout drastické sociální bídě, do které se narodil. Ti dva se doopravdy znali, ale tady není důležité, co z toho se skutečně odehrálo.

Děj románu začíná epizodou, v níž Charlie Chaplin ruší účast na vánoční oslavě pro sirotky v Londýně, aby byl co nejdříve na Manhattanu u postele svého přítele Winstona. Toho na Páté avenue srazilo auto – bývalý ministr financí se totiž zamyšleně rozhlížel doprava, jak je zvyklý z Anglie. Především však za sebou oba pánové pospíchají tehdy, když jednoho z nich přepadne „černý pes“ – deprese, která jim brání pokračovat v natáčení a vykonávání státnických povinností. Jak prý píše Churchill po nehodě na Manhattanu v dopise své ženě, byl za Chaplinovu ducha povznášející návštěvu tak vděčný, že by se sám postavil i do čela Royal Navy, aby svého přítele též v případě problémů zachránil, „neboť radost je surovina, kterou Impérium nemůže postrádat, potřebuje ji víc než uhlí, kaučuk a čaj“. (s. 89)

Hlavní protagonisty ale spojuje také **Adolf Hitler**: zatímco Chaplin s jeho stínem bojuje natáčením

filmu *Diktátor*, Churchill proti diktátorovi sází na politické zbraně. Sledujeme současně fascinující meziválečný Hollywood včetně jeho temných stránek – heroinových doupat a podporovatelů německých SS – i Downing Street při rozvahách o obraně během německých náletů na Londýn a koneckonců též poznáváme oba hrdiny v méně známých rolích: Chaplina jako spisovatele a Churchilla jako malíře. Druhého z nich potkáváme překvapivě také v klaunském „převleku“: proti depresi totiž aplikuje jako lék tzv. klaunovu metodu, spočívající v tom, že se zesměšní sám před sebou. Proto si čas od času lehá nahý na břicho na obří papír rozložený na podlaze a po směru hodinových ručiček sám sobě píše dopis.

INSPIRACE ŽÁNREM BIOGRAFIE

Román má celkem pět částí (dělených dále do zmíněných kapitol), v jejichž popředí většinou stojí vždy jeden z protagonistů. O obou slavných postavách se dozvídáme od vypravěče, který se žije jako učitel a po večerech vystupuje jako komediant. Z vyprávění svého otce, který jako chlapec zažil Chaplinovo představení při jeho německém turné a který si dopisoval s Williamem Knottem, soukromým tajemníkem Winstona Churchilla, a z řady životopisných knih o obou osobnostech skládá mozaiku jejich neobyčejných životních příběhů.

Právě práce se zdroji, jejich precizní vyjmenovávání i hodnocení, tvoří zásadní téma, které nechává románovou formu koketovat s iluzí biografie. Ostatně i Churchill v románu soustavně pracuje na knize o lordu Marlboroughovi, svém předku a významném politikovi ze 17. století. Tento styl zdvojování a zrcadlení čtenáři nedovoluje příběhu důvěřovat a neustále mu připomíná, jak je každé vyprávění něčího života výsledkem čtivé kombinace vybraných faktů a umné fikce.

Velmi čtivý je i český překlad **Magdaleny Štulcové**. Bohužel text trpí nedotaženou redakcí v podobě překlepů a gramatických chyb, které hladký tok čtení zbytečně narušují, například: „Napsal o tom esej do časopisu *Blättern für die Geschichte und Politik*, ročník 1979, sešit 2“ (s. 120, správně: *Blätter*), dále „pro mistra Benjamina Hymena Siegelbauma je Mister Charles Spencer Chaplin hned po jeho mame a Bohu“ (s. 174, co znamená „mame“, se musíme domýšlet) a „tuto ohavnou poštilosť duše, již nám vemlouvají někteří znudění rakouští mudrlanti“ (s. 187, správně: již).

U autora samotného pak trochu zarazí málo uvěřitelné líčení Churchillovy třináctileté dcery Sarah: „Možná by přátelství mezi Charliem Chaplinem a Winstonelem Churchillem, které sotva vzklíčilo,

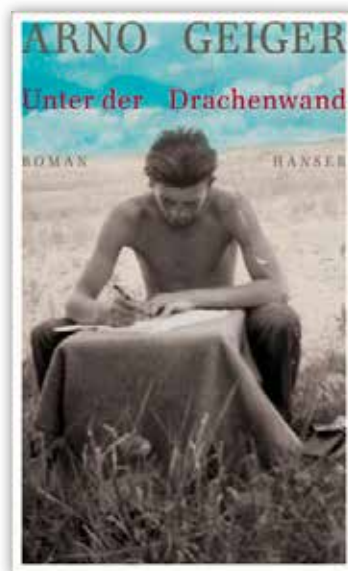
uhynulo – kdyby v tom okamžiku nevstoupil vrchní číšník a nevedl za ruku dívku. Byla to Sarah [...]. Že nemůže spát, říká a tulila se svou měděnou hlavičkou k otcově paži.“ (s. 46) Těžko uvěřit, že by dívka bylo skutečně už třináct let – že by se nechala vést číšníkem za ruku a tulila se ke svému otci.

Zato líčení mužských postav jde Köhlmeierovi bravurně. Navzdory meziválečným i duševním běsům místy až úsměvně vykresluje přátelství dvou jedinců dalece přesahujících svou dobu, kteří se nakonec ne-nechali zastrašit Hitlerem ani černým psem.

© Jana Dušek Pražáková, publikováno 16. 7. 2018

www.iliteratura.cz/Clanek/40205/kohlmeier-michael-dva-panove-na-plazi

Hledání útočiště

Arno Geiger: Unter der Drachenwand

Carl Hanser, München, 2018, 480 s.

Čtyřiaadvacetiletý Veit Kolbe se po propuštění z nemocnice vrací domů, na zotavenou. Ví, že válce na nějakou dobu unikl. Oskar Meyer žije se svou rodinou ve Vídni a váhá – má zůstat, či utéci před hrozící deportací a lynčem? Hrdinové románu rakouského spisovatele Arna Geigera doufají, že válku v klidu přečkají, že mohou uniknout. Jen nic nevědět, do ničeho se nezaplést. Svůj strach prožívá každý sám.

Dračí stěna (Drachenwand) je oblíbený výletní cíl nedaleko Salcburku. Mohutně se tyčí do krajiny nad jezerem Mondsee i stejnojmennou obcí. Zdá se, že je to místo vzdálené válečným událostem. I proto sem začátkem roku 1944 přijíždí na zdravotní dovolenou Veit Kolbe. Doufá, že u strýce na venkově bude daleko od všeho. Od Vídně, od rodičů, od debat s otcem, který očekává, že se Veit opět zapojí do bojů a přispěje ke konečnému vítězství Říše. Veit už ale válku viděl a zažil, co zažít nechtěl, na žádná vítězství nevěří.

Na obec si pomalu zvyká, zvolna se zabydluje v podmínkách válečných omezení, která postihují nejen zásobování, ale i vztahy mezi lidmi. Jeho strýc je v Mondsee obecním strážníkem. I on doufá, že válku přečká. Předpisy si však žádají své a on je nucen konat

svou povinnost. Řada obyvatel věří v konečné vítězství, přímo pro ně žije, a podezíravě hledí na ty, kdo se neprojevují, jak je příhodné: mají snad co skrývat? Nově přichází se tak musí podrobit zkoumavým pohledům a na zálučné otázky dávat správné odpovědi. Jen tak je možno přísnému dohledu uniknout.

Veit se dlouho zotavuje z válečných zranění. Pro následují ho noční můry, budí se hrůzou z představy, že se do zákopů bude muset vrátit. Na vesnici a její ponurou atmosféru si zvyká postupně, není lehké najít spřízněné duše. Tu nejbližší nachází za stěnou svého pokoje. Sousedka Margot se zde ubytovala, aby byla nablízku svému muži, a nakonec tu v nouzi a daleko od rodiny vychovává malou dceru. O událostech v rodném Darmstadtu jí píše matka a nejsou to radostné zprávy: bombardování město těžce zasáhlo, stálo mnoho životů, zničeno je téměř vše.

Pokud by se zdálo, že děti se tyto události netýkají, tak to není pravda. Dívčí třída, poslaná na několik týdnů do Mondsee z rozbombardované Vídně, zde tráví relativně bezstarostný čas. Jejich učitelka však dohlíží, aby vše probíhalo podle pravidel, a nic jí neunikne. Ani malá Nanni, která se zamiluje a trvá si na svém, i když rodiče její lásce nepřejí. Její útek je skutečnou vzpourou proti poměrům – a nemá šanci.

Osudy jednotlivých postav sledujeme zpětně prostřednictvím jejich dopisů, vzpomínek nebo deníkových záznamů. Některé z nich se potkávají či míjí v Mondsee, jiné píší z daleka. Oskar Meyer žije ve Vídni. Má velký strach o rodinu. Neví, zda mají emigrovat, netroufá si odejít. Musí opravdu? ptá se sám sebe. Když spadne klec a pro Židy už žádná legální cesta ven není, odchází s rodinou za přáteli do Budapešti. To nejsou dobré zprávy a čtenář jen trne při každé další větě. Konec je o to horší, že přichází nečekaně. Ve dvou větách, je to jen okamžik, ani nevíme, jak se to stalo. Vlastně to víme, protože víme, co se v Budapešti roku 1944 dělo. Ten nevyřčený osud děsí, ale tak to asi má být. Přesný popis by vše příliš zcivilnil a to si oběti nezaslouží.

Příběhy vybraných protagonistů vycházejí z dochovaných dokumentů, mají tedy reálný základ. **Arno Geiger** na něm vystavěl velice zdařilý román, mistrně vyprávění o souboji obyčejného člověka s nepřízní osudu. Jeho hrdinové jsou nám blízcí, prožíváme s nimi jejich nejniternější pohnutky, cítíme jejich touhu po životě, válce navzdory. Dračí stěna proucí se do krajiny je zde jen zdánlivým útočištěm. Mnohé skryje, neukryje však nikoho. Knihou *Unter der Drachenwand* (Pod Dračí stěnou) se rakouský autor **Arno Geiger** vrací do rakouské minulosti, o níž psal již v románu *Es geht uns gut* (Vede se nám dobře).

V roce 2005 za něj obdržel Německou knižní cenu. Od té doby vydal několik dalších románů a získal několik dalších významných literárních cen. Dnes patří k předním rakouským autorům. Do češtiny byl zatím přeložen pouze jeho autobiografický text *Starý král ve vyhnanství* (přel. **Tomáš Dimter**, č. 2013). Román *Unter der Drachenwand* vyšel letos v lednu a setkal se s velmi příznivými ohlasy v německy psaném tisku: bezpochyby se jedná o jednu z nejvýznamnějších próz první poloviny letošního roku, což stvrzuje i nedávno zveřejněná nominace na letošní Německou knižní cenu. Můžeme tedy doufat, že mediální halas, který obvykle nominace provází, dolehne i k nám a tento výjimečný román najde českého vydavatele.

© Eva Vondálová, publikováno 27. 8. 2018

www.iliteratura.cz/Clanek/40351/geiger-arno-unter-der-drachenwand

Rakouská knižní cena 2018

Letos potřetí se v předvečer vídeňského knižního veletrhu Buch Wien udělovala Rakouská knižní cena. Porota svým rozhodnutím možná leckoho překvapila. Z pěti nominovaných totiž nakonec prstem ukázala na **Daniela Wissera**, respektive jeho román s poeticky znějícím názvem *Königin der Berge* (Královna hor). Hlavní hrdina, vozičkář Turin, se v něm potýká s roztroušenou sklerózou a bolestivá životní zklamání utápí v alkoholu.

Stýská-li si někdo nad nedostatečnou rozmanitostí soudobé německy psané literatury, nejspíš se mu ještě do ruky nedostal seznam titulů nominovaných na letošní Rakouskou knižní cenu. Mezi závěrečnou pěti finálových textů pronikl divoký slovpád *Laß dich heimgeigen, Vater, oder Den Tod ins Herz mir schreibe* (Nech si vyčinit, otče, aneb Smrt mi do srdce vepiš), v němž se korutanský matador **Josef Winkler** (nar. 1953) rozohřuje nad zamlčováním hořké minulosti rodné vesnice, zábavná skorokrimi *Die Büglerin* (Žehlíčka) oceňovaného detektivkáře **Heinricha Steinfesta** (nar. 1961), dále křehký poetický román *Herr Katō spielt Familie* (Pan Katō hraje rodinu) vychvalované prozaičky **Mileny Michiko Flašarové** (nar. 1980), po jejímž boku čtenář nahlíží do utajované nové kapitoly ze života nenápadného japonského důchodce, a v neposlední řadě i novinka *All die Nacht über uns* (Celá noc nad námi) nedávného literárního objevu **Gerharda Jägera** (nar. 1966). Vorarlberský rodák, který posbíral četné vavříny už za svou prvotinu *Snih, oheň, vína a smrt* (*Der Schnee, das Feuer, die Schuld und der Tod*, 2016, č. Host, 2017, přel. **Iva Kratochvílová**), ve své druhé knize prostřednictvím osamělého hrdiny, vojáka na stráž kdesi na hranicích, rozjímá o křivdách a stínech minulosti, jejich bolestivém narovnávání, ale též pocitech sounáležitosti, vykořeněnosti a bezmoci jednotlivce.

Nikdo ze zmíněné čtveřice se ale nakonec z ocenění neradoval. Odborná porota nejlepším rakouským titulem roku zvolila zhruba čtyřeststránkový

román *Königin der Berge* (Královna hor) toho pátého vzadu – zpěváka a spisovatele **Daniela Wissera** (nar. 1971). Rodák z Klagenfurtu se tak může těšit ze zvýšeného zájmu médií a čtenářů a také z peněžité odměny ve výši 20 000 eur.

NESNESITELNÁ TĚŽKOST BYTÍ

Na první pohled je volba letošního laureáta překvapivá, v mnohém však naznačuje, že se pětičlenná porota skutečně rozhodovala na základě kvality jednotlivých textů, a nikoliv pouze čtenářské oblíbenosti. Letos sedmačtyřicetiletý Wiser je totiž i pro znalce rakouské scény spíše velkou neznámou. Vystudovaný germanista sice příležitostně publikuje už od devadesátých let a minimálně s románem *Ein weißer Elefant* (Bílý slon, 2013) slavil alespoň dílčí úspěchy, až na výsluní se ale zatím neprodrál. Veřejnost jej tak dost možná zná spíše coby hudebníka. Se svým seskupením *Erstes Wiener Heimorgelorchester*, s nímž vystupuje od roku 1994, Wiser doprovází i divadelní inscenace a občas se pouští také do zajímavých literárních projektů. Band například zhudebnil několik textů **Clemense J. Setze** či **Rora Wolfa**.

Nyní se zdá, že se Wiserovi blýská na lepší časy také na literárním kolbišti. Po loňském přestupu k prestižnímu salcburskému nakladatelství Jung und Jung autorovi v neobvykle rychlém sledu nejprve loni vyšla v pořadí pátá kniha, útlý humorný román *Löwen in der Einöde* (Lvi v pustině), na kterou letos na podzim navázal právě oceněnou novinkou *Königin der Berge*. V hořce zbarveném humorném románu, který si Rakouskou knižní cenu vysloužil v konkurenci celkem 150 zaslaných titulů, hraje první housle roztroušená skleróza, sžírající už několik let cynického vypravěče Roberta Turina. Turin, poněkud nevraživý čtyřicátník, odkázaný na vozík a pomoc další osoby, už nadále nechtěl být manželce na obtíž, a tak se stáhl do dobrovolného vyhnanství pečovatelského domu. Postupující fyzický úpadek vlastního těla mu nicméně nadále nahání hrůzu a tu neotupí ani veltlínské z místní kantýny, ani whisky ukrytá v nočním stolku. Turin tak zvažuje, jak to nejlépe navléci, aby jej jedna z ošetřovatelek odvezla do Švýcarska, kde by mohl podstoupit asistovanou sebevraždu, než bude pozdě. Zatím má k uskutečnění svého plánu ještě dostatek sil a snad i šarmu, čas ale hraje proti němu.

Na nesnadné téma poznenáhleho umírání a vnitřního boje o poslední útržky důstojnosti nahlíží Wiser podle recenzentů překvapivě střízlivě, se sympatickou nadsázkou a vtipem, ale současně bez zbytečného kýče. Sám autor přiznává, že se skutečně snaží rozbít mnohé zažitě představy a zpochybnit celkové černobí-

lé vnímání života nemocného. Poněkud protichůdný charakter knihy vyzdvihla i odborná porota Rakouské knižní ceny, která ve svém zdůvodnění ocenila „vypravečskou rafinovanost“ a „eminentní vitalitu“ románu a dodala, že právě povedeným balancováním na hraně „mezi smrtelně vážným tématem a strhujícím jazykovým projevem se román za protagonistovými zády stává obhajobou života“.

ZRÁDNÁ PUSTINA

Souběžně s hlavní cenou se i letos udělovala také cena za nejlepší debut, dotovaná 10 000 eury. V konkurenci zbývajících dvou nominovaných **David Fuchse** (*Bevor wir verschwinden*) a **Ljuby Arnautovićové** (*Im Verborgenen*) se prosadila šestadvacetiletá rodačka ze Štýrského Hradce **Marie Gamillschegová** (nar. 1992). Její prvotina *Alles was glänzt* (Všechno, co se leskne) čtenáře zavádí do zapomenutého horského údolí někde v hloubi rakouských Alp. V místním dole se dříve těžila železná ruda, časy, kdy to v přilehlé vesnici žilo, jsou už ale dávno pryč a v bezútěšné pustině zůstává jen pár zatvrzelých starousedlíků se svými zaprášenými sny a iluzemi. Právě prostřednictvím několika z nich a agilního přistěhovalce Meriha autorka vykresluje obraz vymírající vesnice, které dost možná hrozí tragický zánik pod sutinami hroučící se hory.

Rakouská knižní cena (Österreichischer Buchpreis) je výroční literární ocenění zaštitované Úřadem spolkového kancléře, Svazem rakouských knihkupců a vídeňskou pobočkou rakouských odborů. Cena udělována teprve od roku 2016 funguje na stejném principu jako obdobná ocenění v Německu či Velké Británii, tedy tradičním dvoukolovým systémem, kdy odborná porota nejprve ze všech zaslaných titulů sestavuje širší nominaci (tzv. longlist), kterou později zužuje. Letos před branami pomyslného finále uvízli mj. oblíbení autoři **Arno Geiger** (*Unter der Drachenwand*) a **Robert Seethaler** (*Das Feld*). První držitelkou ceny se roku 2016 stala **Friederike Mayröckerová** za poetický zápisník *fleurs* (květy). Ioni si cenu odnesla prozaička **Eva Menasse** (nar. 1970) za sbírku povídek *Tiere für Fortgeschrittene* (Zvířata pro pokročilé).

© **Jakub Ehrenberger**, publikováno 17. 11. 2018

www.iliteratura.cz/Clanek/40759/rakouska-knizni-cena-2018

Rakouská literatura v roce 2018

Souhrnný přehled

RAKOUSKÉ KNIŽNÍ NOVINKY VYDANÉ V ROCE
2018 (VÝBĚR):

Amanshauser, Gerhard: *Die Freude am Nichtstun*. Kurzprosa, Aphorismen, Autobiographisches.

Arnautović, Ljuba: *Im Verborgenen*. Roman.

Becker, Zdenka: *Samy*. Roman.

Fian, Antonio: *Mach es wie die Eieruhr*.

Flašar, Milena Michiko: *Herr Katō spielt Familie*. Roman.

Flor, Olga: *Politik der Emotion*.

Fuchs, David: *Bevor wir verschwinden*. Roman.

Gamillscheg, Marie: *Alles was glänzt*. Roman.

Gaponenko, Marjana: *Der Dorfgescheite*. Ein Bibliothekarsroman.

Geiger, Arno: *Unter der Drachenwand*. Roman.

Glattauer, Daniel: *Vier Stern Stunden*. Eine Komödie.

Gregor, Susanne: *Unter Wasser*. Erzählungen.

Gstrein, Norbert: *Die kommenden Jahre*. Roman.

Haas, Wolf: *Junger Mann*. Roman.

Hackl, Erich: *Am Seil*. Eine Heldengeschichte.

Henisch, Peter: *Siebeneinhalb Leben*. Roman.

Jäger, Gerhard: *All die Nacht über uns*. Roman.

Jelinek, Elfriede: *Eine Partie Dame*.

Kegele, Nadine: *Und essen werden wir die Katze*.

Köhlmeier, Michael: *Bruder und Schwester Lenobel*. Roman.

Mayröcker, Friederike: *Pathos und Schwalbe*.

Millesi, Hanno: *Die vier Weltteile*. Roman.

Mitterer, Felix: *Mein Lebenslauf*.

Platzgumer, Hans: *Drei Sekunden jetzt*. Roman.

Präauer, Teresa: *Tier werden*.

Prinz, Martin: *Die unsichtbaren Seiten*. Roman.

Reitzer, Angelika: *Obwohl es kalt ist draußen*. Roman.

Rosei, Peter: *Karst*. Roman.

Rossbacher, Verena: *Ich war Diener im Hause Hobbs*. Roman.

Scholl, Sabine: *Das Gesetz des Dschungels*. Roman.

Schreiner, Margit: *Kein Platz mehr*. Roman.

Seethaler, Robert: *Das Feld*. Roman.

Setz, Clemens J.: *Bot. Gespräch ohne Autor*.

Simon, Cordula: *Der Neubauer*. Roman.

Stangl, Thomas: *Fremde Verwandtschaften*. Roman.

Steinfest, Heinrich: *Die Büglerin*. Roman.

Struhar, Stanislav: *Die Gabe der Hoffnung*. Roman.

Turrini, Peter: *Fremdenzimmer*. Ein Volksstück.

Vertlib, Vladimir: *Viktor hilft*. Roman.

Weiss, Philipp: *Am Weltenrand sitzen die Menschen und lachen*. Roman.

Winkler, Andrea: *Die Frau auf meiner Schulter*. Roman.

Winkler, Josef: *Laß dich heimgeigen, Vater, oder Den Tod ins Herz mir schreibe.* Roman.

Wisser, Daniel: *Königin der Berge.* Roman.

LITERÁRNĚVĚDNÉ A NAUČNÉ PUBLIKACE O RAKOUSKÉ LITERATUŘE VYDANÉ V ROCE 2018 (VÝBĚR):

Bachmann, Ingeborg / Enzensberger, Hans Magnus: „*schreib alles was wahr ist auf*“. Der Briefwechsel.

Canetti, Elias: *Ich erwarte von Ihnen viel.* Briefe 1932–1994.

Larcati, Arturo / Renoldner, Klemens / Wörgötter, Martina (eds.): *Stefan Zweig Handbuch.*

Neumann, Bernd: *Der andere Franz Kafka. Ein Prager Dandy zwischen Einsteins Relativitätstheorie und Mozarts Musik.*

Polt-Heinzl, Evelyn: *Die grauen Jahre.* Österreichische Literatur nach 1945. Mythen, Legenden, Lügen.

Weinberg, Manfred / Wutsdorff, Irina / Zbytovský, Štěpán (eds.): *Prager Moderne(n).* Interkulturelle Perspektiven auf Raum, Identität und Literatur.

ČESKÉ PŘEKLADY RAKOUSKÉ LITERATURY VYDANÉ V ROCE 2018 (VÝBĚR):

Aichner, Bernhard: *Agonie smrti.* Knižní klub, přel. Dagmar Hoangová

Bachmann, Ingeborg: *Zatmění země.*¹ Opus, přel. Michaela Jacobsenová

Brandstetter, Alois: *O sněhu dávných let.* Volvox Globator, přel. Ludvík Havel

Brendel, Alfred: *2x2=13. Sebrané básně.* Volvox Globator, přel. Vít Janota

Canetti, Elias: *Masa a moc* [3. vydání]. Academia, přel. Jiří Stromšík

Hirschl, Elias: *Stovka černých šicích strojů.* Portál, přel. Viktorie Hanišová.

Köhlmeier, Michael: *Dva pánové na pláži.* Archa, přel. Magdalena Štulcová

Poznanski, Ursula / Strobel, Arno: *Cizinec.* Knižní klub, přel. Blanka Pscheidtová

Schiller, B. C.: *Targa. Okamžik před smrtí.* XYZ, přel. David Sajvera

Schoder, Sabine: *Láska je jen pro blázny. Jako jsem já.* Fragment, přel. Lucie Simonová

Struhar, Stanislav: *Dar naděje.* Volvox Globator, přel. Markéta Kliková

Struhar, Stanislav: *Opuštění.* Volvox Globator, přel. Magdalena Štulcová

LITERÁRNÍ OCENĚNÍ UDĚLENÁ RAKOUSKÝM AUTORKÁM A AUTORŮM V ROCE 2018 (VÝBĚR):

Cena Jeana Améryho za evropskou esejistiku: **Karl-Markus Gauß**

Literární cena Antona Wildganse: **Sabine Scholl**

Cena Ingeborg Bachmannové: **Tanja Maljartschuk** za *Frösche im Meer*

Cena publika při literárním klání o Cenu Ingeborg Bachmannové: **Raphaela Edelbauer** za *Das Loch*

Cena nadace Würth za evropskou literaturu: **Christoph Ransmayr**

Cena Maxe Frische: **Maja Haderlap**

Kleistova cena: **Christoph Ransmayr**

Knižní cena vídeňské hospodářské komory: **Doris Knecht**

Cena Josepha Breitbacha: **Arno Geiger**

Mülheimská cena za drama: **Thomas Köck** za *paradies spielen (abendland. ein abgesang)*

Cena Reinharda Priessnitz: **Antonio Fian**

Velká rakouská státní cena za literaturu: **Florian Lipuš**

Cena Johanna Heinricha Mercka: **Martin Pollack**

Cena města Vídně: **Christoph Ransmayr**

Cena Vezy Canetti města Vídně: **Petra Ganglbauer**

Cena Nicolase Borna: **Christoph Ransmayr**

Cena Leo Perutze za krimi: **Fritz Lehner** za *NITRO*

Rakouská knižní cena: **Daniel Wisser** za *Königin der Berge*

Rakouská knižní cena, kategorie debut: **Marie Gamillscheg** za *Alles was glänzt*

Rakouská státní cena za kulturní publicistiku: **Martin Pollack**

Čestná cena ministerského předsedy při Bavorské knižní ceně: **Christoph Ransmayr**

Literární cena Johanna Beera: **Daniel Wisser** za *Königin der Berge*

© **Jakub Ehrenberger**, publikováno 9. 2. 2019

www.ilitatura.cz/Clanek/41131/rakouska-literatura-v-roce-2018

¹ Obsahuje rozhlasové hry *Obchod se sny*, *Cikády* a *Dobry Bůh z Manhattanu*.

RECENZE DALŠÍCH KNIH RAKOUSKÝCH
AUTORŮ A AUTOREK PUBLIKOVANÉ
V ČASOPISE ILITERATURA.CZ:

Proluky v mezilidských vztazích.

Jakub Ehrenberger, publikováno 24. 5. 2018

Eva Menasse: *Tiere für Fortgeschrittene*.
Kiepenheuer & Witsch, Köln, 2017, 320 s.

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/39961/menasse-eva-tiere-fur-fortgeschrittene>

Hledání ztraceného času v naivních obrazech.

Barbora Pýchová, publikováno 1. 9. 2018

Nicolas Mahler / Marcel Proust: *Auf der Suche nach der verlorenen Zeit*.

Suhrkamp, Berlin, 2017, 174 s.

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/40383/mahler-nicolas-proust-marcel-auf-der-suche-nach-der-verlorenen-zeit>

Straky a lišky nosí smůlu.

Jakub Ehrenberger, publikováno 14. 9. 2018

Paulus Hochgatterer: *Der Tag, an dem mein Großvater ein Held war*.

Deuticke, Wien, 2017, 112 s.

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/40433/hochgatterer-paulus-der-tag-an-dem-mein-grosvater-ein-held-war>

INFORMAČNÍ ZDROJE K RAKOUSKÉ
LITERATUŘE (V NĚMČINĚ):

Literární dům Vídeň:

<http://www.literaturhaus.at>

Literární dům Graz:

<http://www.literaturhaus-graz.at>

Nezávislý literární dům Dolní Rakousko:

<http://www.ulnoe.at>

Institut pro literaturu pro mládež:

www.jugendliteratur.at

Rakouská společnost pro literaturu:

<http://www.ogl.at/>

Elias Hirschl

Stovka černých šicích strojů

PŘEKLAD VIKTORIE HANIŠOVÁ

Hlavním hrdinou je civilkář, který po maturitě nastoupí jako pečovatel do chráněného bydlení pro psychicky nemocné. Na to, co ho čeká, není ovšem ani trochu připravený. Jistě, že jeho každodenní rutina bude poněkud bláznivá, to tušil. Nepočítal ale s tím, že pro něj bude čím dál tím těžší vyznat se v tom, proč jsou ošetřovatelé ošetřovatelé – a nikoli klienti. Navíc i on ztratí pevnou půdu pod nohama a netuší, kam vlastně patří. Elias Hirschl napsal ironický román, který čtenáře pobaví, ale mimoděk je přiměje i k zamyšlení nad tím, kdo je tu vlastně blázen.

brož., 232 s., 379 Kč

obchod.portal.cz

portál

ČTEME S VÁMI
ČTEME PRO VÁS
ČTEME ZA VÁS

Čteme, abyste věděli

iLiteratura.cz

**Celou brožurku i s linky
na zmiňované články najdete
v časopise **iLiteratura.cz****

Pro usnadnění
přístupu uvádíme
odkaz v podobě
QR kódu.